

PATRICIA STOOP

EEN DERTIENDE-EEUWS MIDDELNEDERLANDS DOCUMENT VAN DE WITTE VROUWEN VAN SINT-CATHARINA

Abstract

This contribution is an addition to Maurits Gysseling's *Corpus van Middelnederlandse teksten (tot en met het jaar 1300). Reeks I: Ambtelijke bescheiden*. Den Haag, Martinus Nijhoff, 1977. It contains the publication of a 13th-century Middle-Dutch charter of the Brussels Catharina convent which is now kept by the *Rijksarchief van België* (State Archives of Belgium) in Brussels.

Uit het archief van het klooster van de Witte Vrouwen van Sint-Catharina⁽¹⁾ is slechts één Middelnederlands document opgenomen in de reeks *Ambtelijke bescheiden* van het indrukwekkende *Corpus Gysseling*. In deze akte die is gedateerd op 18 december 1289, oorkonden de schepenen van Ledeberg (Pamel) dat de Witte Vrouwen daar zes dagwand land kochten (*Corpus Gysseling* I, nr. 895; Brussel, Algemeen Rijksarchief, Kerkelijk Fonds, 12546/15).⁽²⁾

⁽¹⁾ Het klooster van de Witte Vrouwen van Sint-Catharina wordt in 1238 gesticht en omstreeks 1250 nemen de zusters de regel van Sint-Victor van Parijs aan. In 1456 wordt het aan de Oude Graanmarkt in Brussel gelegen Catharinaconvent opgenomen in het regularissenklooster Onze Lieve Vrouw ter Rosen gheplant in Jericho dat door de rechtstreekse tussenkomst van Filips de Goede, hertog van Bourgondië, en diens vrouw Isabella van Portugal wordt gesticht. Ook de reguliere kanunnikessen van Onze Lieve Vrouw ter Cluysen in Eigenbrakel worden ondergebracht in het nieuwe klooster Jericho nadat hun klooster op 5 april 1456 door brand verwoest was (Voor meer informatie over het Catharinaconvent en Jericho, zie: *Monasticon Belge*, vol. IV, p. 1247-1271; Muret 1994-1998, vol. II, p. 317-321; Mertens 2004; Stoop [ter perse]).

⁽²⁾ Gysseling zegt in de informatieve tekst voorafgaand aan de uitgave: 'Schepenen van Ledeberg (Pamel) oorkonden dat het klooster van Jericho te Brussel 6 dagwand land aldaar kocht'. Strikt genomen is deze informatie onjuist: het klooster Jericho bestaat in 1289 nog niet (Vgl. noot 1).

In hetzelfde fonds wordt onder signatuur 12549/155 echter nog een Middelnederlands document uit het archief van de Witte Vrouwen bewaard: Willem, heer van Ledeberg en de schepenen van Ledeberg oorkonden dat de Witte Vrouwen een bunder land van Claus, de brouwer van Ledeberg hebben gekocht. De Witte Vrouwen verpachten het land onmiddellijk weer aan de voormalige eigenaar voor de prijs van twintig schellingen per jaar, te betalen tussen Kerstavond en Driekoningen.

De oorkonde draagt de datum 30 november 1288 en is daarmee ruim een jaar ouder dan het enige bescheid uit het archief van de Witte Vrouwen van Sint-Catharina in het *Corpus Gysseling*. Dat het document niet opgenomen is in het *Corpus* kan verklaard worden uit het feit dat de datum van de akte aanvankelijk als 30 november 1388 gelezen werd⁽³⁾ en daardoor per abuis terecht gekomen is tussen documenten van 22 mei 1388 en 4 mei 1389.

In het onderstaande is de nieuwe oorkonde beschreven en diplomatisch uitgegeven conform de uitgaven in het *Corpus Gysseling*. Afkortingen worden opgelost en gecursiveerd en het einde van de regel wordt aangegeven met ‘/’.

Ledeberg (Pamel)

1288 november 30

Heer en schepenen van Ledeberg (Pamel) oorkonden dat het Catharinaklooster van de Witte Vrouwen te Brussel een bunder land van Claus, de brouwer van Ledeberg kocht en het vervolgens weer aan hem verhuurden.

A. ORIGINEEL: Brussel, Algemeen Rijksarchief, Kerkelijk Fonds, 12549/155. Perkament (H 148 mm links + plica 26 mm, 154 mm rechts + plica 30 mm, B 177 mm); de twee uithangende zegels zijn verloren. In dorso: (1^e helft 15^e e.) van ledeberghe; xii^e lxxxviii. – (2^e helft 15^e e.) cloester van jericho.⁽⁴⁾ – (17^e e.) Ledebergh onder Pamel; van een bunder lants dwelck de witte joffrouwen hebben gekocht tegen Claes, de Brieder waer van d’een half bunder is gelegen int Cammendal, ende d’ander op heylbeke, tusschen de doornen, de dato 1288.

⁽³⁾ Dit blijkt zowel uit de moderne datering in potlood op het document zelf als uit de datum die geschreven werd op de enveloppe waarin de akte wordt bewaard. In tweede instantie is de datum op de omslag gecorrigeerd, maar toen was het document inmiddels in de verkeerde doos terecht gekomen.

⁽⁴⁾ Onder ‘cloester van jericho’ zijn door dezelfde hand nog twee woorden geschreven die ik niet kan lezen.

Ic willem here van ledeberghe ende scepenen van ledeberghe maken cont alle den ghenen / die dese lettren sien selen ende horen dat de priorinne ende covent sente katlinen / van brucele van der ordenen sente victors van sente parijs hebben ghecocht een / bondre lands jeghen clause den brieder van ledeberghe. deen halbondre es ghelegghen int cammendal ende dander op heilebeke tuschen beide de dorne ende dit selve / landt hebben de voregheseide priorinne ende covent den vore gheseiden clause ghegheven omme tuentech scellinghe elkes jaers ende dese peninghe heft de vore / gheseide claus gheloeft te gheldene tuschen kersavont ende dertindach. ware / dat hise nine goude te desen vore ghenomden terpmte⁽⁵⁾ so mochte de vore / ghenomde priorinne ende covent hare hande slaen an dat vore gheseide / landt alsoe ane hare erve. ende omme dit seker ende vast te makene so / hebbic vore ghenomde here van ledeberghe minen seghel ane dese lettre ghehan / ghen ende wi scepenen van ledeberghe den onsen. Ic gherart storm. ic jhan van / ophem. ic willem van berchen. ic jhan van den vivere ende ic woutere van den / borne. dat es ghedaen int jaer ons heren alsoe men seghet dusentech / tue hondert achte ende tachtentech in sente Andries daghe –

Bibliografie

GYSSSELING, M.

1977, *Corpus van Middelnederlandse Teksten (tot en met het jaar 1300)*. M.m.v. Willy Pijnenburg. Reeks I: *Ambtelijke bescheiden*, 's-Gravenhage: Martinus Nijhoff.

MERTENS, THOM

2004, 'Ghostwriting Sisters. The Preservation of Dutch Sermons of Father Confessors in the Fifteenth and the Early Sixteenth Century'. In: Anneke B. Mulder-Bakker (ed.), *Seeing and Knowing. Women and Learning in Medieval Europe, 1200-1500*. Turnhout: Brepols, p. 121-141.

U. BERLIÈRE (E.A.)

1890-1993, *Monasticon Belge*. Maredsous: Abbaye de Maredsous, vol. IV, p. 1247-1271.

MURET, PHILIPPE

1994-1998, *Archives ecclésiastiques du Brabant*. Brussel: Archives Générales du Royaume, vol. II, p. 317-321.

⁽⁵⁾ Dit woord is niet goed leesbaar. Het is onduidelijk of er terpmte of terponte staat. Aangezien de laatste vorm een tot nu toe niet bekend Middelnederlands woord is, is voor de eerste optie gekozen.

STOOP, PATRICIA

Ter perse, 'Uit het geheugen. Het gebruik van de Bijbel in conventspreken van Jan Storm'. In: Christoph Burger, Thom Mertens en Patricia Stoop (red.), *De Middelnederlandse preek*.